

FÖRVALTNINGSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 41/2010 rd

Regeringens proposition med förslag till räddningslag och lag om ändring av 23 § i sjöräddningslagen

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 23 november 2010 en proposition med förslag till räddningslag och lag om ändring av 23 § i sjöräddningslagen (RP 257/2010 rd) till förvaltningsutskottet för beredning.

Motioner

Utskottet har behandlat följande motioner i samband med propositionen:

— LM 136/2010 rd, ledamot Oiva Kaltio-kumpu /cent m.fl., lag om ändring av 78 § i räddningslagen

— LM 38/2009 rd, ledamot Raija Vahasalo /saml m.fl., lag om ändring av 29 § i räddningslagen

— LM 113/2010 rd, ledamot Lauri Oinonen /cent, räddningslag

— AM 35/2007 rd, ledamot Leena Rauhala /kd, brandsäkra servicebostäder för specialgrupper.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- räddningsöverdirektör Pentti Partanen, biträdande avdelningschef, regeringsråd Esko Koskinen, lagstiftningsråd Mika Kättö, lagstiftningsråd Jaana Heikkinen, räddningsöverinspektör, docent i statsförvaltningsrätt Veli-Pekka Hautamäki, överinspektör Marko Meriniemi och överingenjör Kirsi Rajaniemi, inrikesministeriet

- generalsekreterare för säkerhets- och försvarskommittén Aapo Cederberg, försvarsministeriet
- regeringsråd Vilppu Talvitie, jord- och skogsbruksministeriet
- överingenjör Olli Saarsalmi, social- och hälsovårdsministeriet
- överarkitekt Pekka Lukkarinen, miljöministeriet
- minister Roger Eriksson, Ålands landskapsregering
- direktör Martti Kunnasvuori, Nödcentralsverket
- jurist Matti Eronen, Trafikverket
- försvarsmaktens räddningschef Raimo Ikonen, Huvudstaben
- direktör Veli-Pekka Nurmi, Centralen för undersökning av olyckor
- direktör Taneli Rasmus, Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland
- utvecklingschef Markku Haiko, Finlands Kommunförbund
- beredskaps- och informationssäkerhetschef Pekka Koskinen, Helsingfors och Nylands sjukvårdsdistrikt
- riskhanteringschef Simo Weckstén, Helsingfors stads räddningsverk
- säkerhetschef Aaro Toivonen, Helsingfors hälsovårdscentral
- tf. utvecklingschef, brandmästare Jarmo Haapanen, Jokilaaksojen pelastuslaitos, även som representant för Ylivieska stad

- räddningsdirektör Anssi Parviainen, Kainuun pelastuslaitos
 - säkerhetschef Jorma Korhonen, Norra Österbottens sjukvårdsdistrikt
 - försäljningsdirektör Klaus Frestadius, Temet Oy
 - ombudsman Jyrki Hollmén, Finlands näringsliv rf
 - direktör Risto Karhunen, Finansbranschens Centralförbund rf
 - verkställande direktör Juhani Jyrkiäinen, Nuohousalan Keskusliitto ry
 - divisionschef Kim Kaskiaro, Byggnadsindustrin RT rf
 - verkställande direktör Kyösti Vesterinen, Finlands sjöräddningssällskap rf
 - ombudsman Petri Hynninen, Suomen Palomiesliitto SPAL ry
 - ordförande, räddningsdirektör Vesa Parkko, Finlands Brandbefälsförbund
 - direktör Matti Orrainen, Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland
 - beredskapschef för Finland Arja Vainio, Finlands Röda Kors
 - ombudsman Isto Kujala, Finlands Avtalsbrandkårers förbund rf
 - juridisk ombudsman Tiina Toivonen, Företagarna i Finland rf
 - professor Olli Mäenpää
 - professor Kaarlo Tuori.
- Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av
- justitieministeriet
 - arbets- och näringsministeriet
 - Statens ämbetsverk på Åland
 - Polisstyrelsen
 - Meteorologiska institutet
 - Konsumentverket
 - Försörjningsberedskapscentralen
 - Museiverket
 - Räddningsinstitutet
 - Säkerhets- och kemikalieverket
 - Statskontoret
 - Satakunnan pelastuslaitos
 - Nilsia stad
 - Sotkamo kommun
 - Tampereen aluepelastuslaitos
 - Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena JHL rf
 - Asunto-, toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry
 - Pelastusalan Toimihenkilöiden Liitto ry
 - Suomen Isännöintiliitto ry
 - Finlands Fastighetsförbund rf
 - Finlands Egnahemsförbund rf
 - Suomen Pelastusjohtajat ry
 - Teknik och Hälsa FKT rf
 - Handikappforum rf
 - Vanhustyön keskusliitto — Centralförbundet för de gamlas väl ry
 - Vatten- och avloppsverksföreningne i Finland rf
 - Konsumentförbundet.

PROPOSITIONEN OCH MOTIONERNA

Propositionen

Regeringen föreslår en ny räddningslag och att sjöräddningslagen ändras. Samtidigt upphävs den gällande räddningslagen.

När det gäller att förebygga olyckor föreslås en övergång från den nuvarande verksamheten som baserar sig på brandsyn till tillsyn baserad på riskbedömning. Räddningsverken utför tillsynen i enlighet med en tillsynsplan som fastställs för viss tid. Räddningsverket ska kunna ta ut en avgift för brandsyn eller någon annan tillsynsät-

gärd enligt tillsynsplanen. Räddningsverket ska också kunna ta ut avgift för kostnaderna för återkommande felaktig funktion hos brandlarmanläggningar som är anslutna till nödcentralen. Vård- och omsorgsinrättningar ska göra en utredning om utrymningssäkerheten och i enskilda fall kan det bestämmas att lokalerna ska skyddas med automatisk släckanläggning.

Enligt förslaget förbättras avtalsbrandkårernas villkor.

Bestämmelserna om inrättande av skyddsrum ändras och den våningsyta som medför skyldighet att inrätta skyddsrum förstoras. Det centralförvaltningsledda bestämmandet av skyddsrum och skyldigheten att inrätta allmänna skyddsrum slopas. Likaså slopas skyldigheten att inrätta skyddsrum i gamla byggnader som byggs om och effektiviseras istandsättningen av gamla skyddsrum så att de överensstämmer med de krav som de rådande hotbilderna ställer.

Till sjöräddningslagen fogas en bestämmelse om rätt att få ersättning för olycksfall som har drabbat den som på eget initiativ har vidtagit sjöräddningsåtgärder.

Lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att de har antagits och blivit stadfästas.

Lagmotionerna

LM 136/2008 rd

Motionärerna föreslår att 78 § om skadestånd i den gällande räddningslagen ändras så att den som vidtagit räddningsåtgärder i enlighet med 28 § ska få ersättning enligt 5 kap. i skadeståndslagen för materiella eller andra skador som han eller hon åsamkats. Beträffande skadestånd gäller i övrigt bestämmelserna i skadeståndslagen (412/1974).

LM 38/2009 rd

I lagmotionen föreslås det att 29 § om brandvarnare och kolmonoxidvarnare i den gällande räddningslagen ska ändras. Lägenhetsinnehavaren ska vara skyldig att se till att bostaden förses med en brandvarnare eller annan anordning som så tidigt som möjligt registrerar tecken på en begynnande brand och avger en larmsignal. I veduppvärmda permanenta bostäder och fritidsbostäder ska innehavaren dessutom se till att det finns en kolmonoxidvarnare.

LM 113/2010 rd

Motionären föreslår att propositionens 71 § om skyldighet att inrätta skyddsrum i samband med nybygge godkänns med ändringar.

Ägaren till ett nybygge ska i byggnaden eller dess närhet inrätta ett skyddsrum som kan bedömas vara tillräckligt stort för dem som bor, stadigvarande arbetar eller annars uppehåller sig i byggnaden. Denna skyldighet gäller dock inte en tillfällig byggnad som är i användning högst fem år.

Skyddsrum ska inrättas för en byggnad eller byggnadsgrupp på samma tomt eller byggnadsplats, om våningsytan är minst 600 kvadratmeter och människor bor, arbetar eller annars uppehåller sig stadigvarande i byggnaden eller byggnadsgruppen. För en industri-, produktions- eller samlingsbyggnad eller lagerlokal ska med avvikelse från det som bestäms i detta moment inrättas skyddsrum, om byggnadens eller byggnadsgruppens våningsyta är minst 600 kvadratmeter. Skyddsrum behöver dock inte inrättas om det på tomten eller byggnadsplatsen eller i ett gemensamt skyddsrum från tidigare finns det antal skyddsplatser som anges i denna lag och de förordningar som utfärdats med stöd av den och de uppfyller kraven. När skyldigheten att inrätta skyddsrum för en nybyggnad bestäms, beaktas inte byggnader som redan finns på samma tomt eller byggnadsplats och som har ett skyddsrum eller byggnader från vilkas partiella slutsyn det har förflutit mer än fem år innan ansökan om bygglov anhängiggörs.

Den myndighet som beviljar bygglov kan efter att ha hört den lokala räddningsmyndigheten tillåta att ett gemensamt skyddsrum inrättas för två eller flera byggnader, om skyddsrummet inrättas inom fem år från den partiella slutsynen på den första byggnaden.

Åtgärdsmotionen

I åtgärdsmotion AM 35/2007 rd föreslås det att regeringen vidtar åtgärder för att förbättra brandsäkerheten i servicebostäder för grupper med särskilda behov och för att trygga finansieringen av de nödvändiga investeringarna så att boendepriiset inte stiger orimligt mycket.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

*Allmän motivering**Allmänt*

Den lag om räddningsväsendet (561/1999) som trädde i kraft 1999 ersatte lagen om brand- och räddningsväsendet (559/1975) från 1975 och lagen om befolkningsskydd (438/1958) från 1958. I reformen samlades de dåvarande bestämmelserna om räddningsarrangemangen under normala förhållanden och undantagsförhållanden i samma lag och bestämmelserna ajourfördes i förhållande till övrig lagstiftning. I syfte att utveckla räddningsväsendet stiftades lagen om bildande av räddningsområden (1214/2001), som trädde i kraft den 1 januari 2002. I den lagen gavs kommunerna i uppdrag att från ingången av 2004 organisera tjänsterna inom räddningsväsendet i samverkan med de 22 räddningsområden som statsrådet bestämt. Det nya systemet med lokalt räddningsväsende ledde till att lagen om räddningsväsendet ersattes med den gällande räddningslagen (468/2003).

Förslaget till ny räddningslag kan ses som en periodisk översyn av lagstiftningen om räddningsväsendet. Den största ändringen i strukturanseende är att lagstiftningen om räddningsområden bakas in i räddningslagen. Regeringen föreslår att räddningslagen omstruktureras för att aktörernas skyldigheter och uppgifter ska framgå tydligare. Den nya lagen är också tänkt att stärka samarbetsmekanismerna inom räddningsväsendet. Enligt förslaget kan det lokala räddningsväsendet avtala om att sköta uppgifter som enligt räddningslagen hör till det lokala räddningsväsendet även inom ett annat räddningsområde.

Frivilligarbete spelar en stor roll inom räddningsväsendet. Utan insatser från frivilligorganisationer klarar inte räddningsväsendet av sina uppgifter som sig bör. Därför är det bra att lagen har ett särskilt kapital om frivilligarbete, menar utskottet. Det är också utmärkt att den nya lagen har bestämmelser om främjande av frivilligarbete och om hälsoundersökningar och arbetarskydd för dem som hör till avtalsbrandkårer och

andra motsvarande sammanslutningar. Det lokala räddningsväsendet kan i princip fortfarande avtala med en frivillig brandkår om skötseln av vissa uppgifter inom räddningsväsendet. Enligt lagförslaget ska avtal också kunna ingås med andra sammanslutningar som är verksamma inom räddningsbranschen, t.ex. sjöräddningsföreningar.

Ersättning för olycksfall som inträffat eller en yrkessjukdom som förorsakats i samband med räddningsverksamhet och befolkningsskydd betalas numera av statsmedel. Det är mycket välkommet att räddningslagstiftningen nu kompletteras med att även personer om deltagit i räddningsverksamhet frivilligt eller vidtagit räddningsåtgärder på eget initiativ ska ha rätt till ersättning. Samma ändring föreslås i sjöräddningslagen (1145/2001).

Uppgifter inom det finländska räddningsväsendet handhas utöver de lokala räddningsverken av närapå 15 000 personer vid avtalsbrandkårer med 732 brandstationer som stödjepunkt och 4 000 yrkesbrandmän som utbildats för operativa insatser. Antalet larmuppdrag rör sig kring 110 000. Vid sidan av den nya räddningslagen är det viktigt att i praktiken underlätta för avtalsbrandkårerna för att t.ex. säkerhetstjänster inom räddningsväsendet ska finnas tillgängliga i glesbygden, menar utskottet. Det behövs också målmedvetna åtgärder för att engagera fler frivilliga. I det hänseende är det viktigt att staten gör det lättare t.ex. för arbetslösa att vara med i avtalsbrandkårer. Dessutom hänvisar utskottet till åtgärderna i programmet för den inre säkerheten.

Sammantaget sett anser utskottet propositionen vara behövlig och angelägen. Utskottet tillstyrker lagförslag 2 utan ändringar och lagförslag 1 med ändringar enligt ståndpunkterna i betänkandet.

Ledning av räddningsverksamhet

Räddningsverksamheten leds enligt förslaget av en räddningsmyndighet. Den kan tillfälligt ledas av någon annan som är anställd hos räddningsverket eller av någon som hör till en avtalsbrand-

kår, till dess att den behöriga räddningsmyndigheten tar över ledningen. Räddningsledaren — även den som tillfälligt leder räddningsverksamheten — utför alltid denna uppgift under tjänsteansvar (34 §).

Grundlagsutskottet har bedömt räddningsledarens befogenheter utifrån de grundläggande fri- och rättigheterna i sitt utlåtande om propositionen med förslag till lag om räddningsväsendet (GrUU 31/1998 rd — RP 76/1998 rd). Med stöd av den lagen har räddningsverksamheten kunna ledas exempelvis av en person vid en avtalsbrandkår tills räddningsmyndigheten tar över ledningen. Enligt grundlagsutskottet dikteras räddningsledarens vidsträckta befogenheter av skäl som är acceptabla med hänsyn till de grundläggande fri- och rättigheterna, dvs. nödvändigheten av att trygga liv, hälsa, egendom och miljö. De föreslagna befogenheterna får dessutom användas bara i yttersta nödfall, för att släcka en brand och förhindra att elden sprider sig samt för att avvärja andra olyckor och begränsa skador om situationen inte annars kan bemästras. Villkoren för när befogenheterna får tillgripas var enligt grundlagsutskottet tillräckligt välavgränsade i förslaget.

Förvaltningsutskottet påpekar att när lagen om räddningsväsendet stiftades fanns grundlagen och dess 124 § ännu inte till. Enligt den paragrafen kan offentliga förvaltningsuppgifter anförtros andra än myndigheter endast genom lag eller med stöd av lag, om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. Uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt får ges endast myndigheter. Paragrafen bygger på grundlagsutskottets tidigare praxis.

Grundlagsutskottet har ansett det tillåtligt att någon annan än en myndighet ges på självständig prövning baserad rätt att använda maktmedel, förutsatt att maktmedlen används i noggrant avgränsade situationer där myndigheten har ett tillfälligt behov av utomstående hjälp (Marietta Keravuori-Rusanen, Yksityinen julkisen vallan käyttöjänä, Helsingfors 2008, s. 429—430). Då

är det vanligen fråga om akuta situationer som kräver ett snabbt ingripande. Dessutom har andra än myndigheter med grundlagsutskottets medverkan getts befogenhet att begränsa rörelsefriheten och den privata friheten bl.a. inom barnskyddet (GrUU 5/2006 rd, GrUU 58/2006 rd) och inom sjöfarten (GrUU 43/2010 rd, GrUU 44/1998 rd).

Förvaltningsutskottet konstaterar att en enskild räddningssituation går att begränsa tidsmässigt och lokalt. I propositionen sägs det uttryckligen att någon annan som är anställd vid räddningsverket eller någon som hör till en avtalsbrandkår kan leda räddningsverksamheten, till dess att den behöriga räddningsmyndigheten tar över ledningen. Tidsmässigt handlar det inte om någon lång tid, men den måste trots allt läggas ner på alla åtgärder som kan anses nödvändiga.

Dessutom påpekar utskottet att befogenheterna för den som tillfälligt leder räddningsverksamheten har begränsats i 36 § 2 mom. till att endast gälla åtgärder som krävs för att rädda och skydda människor, egendom och miljön samt för att begränsa de skador som olyckan orsakar och lindra följderna av olyckan. Det är även viktigt att befogenheterna begränsas så att den andel av ledningen av räddningsverksamheten som sköts utanför myndighetsmaskineriet får karaktären av assisterande och kompletterande i relation till brandmyndighetens verksamhet (GrUU 57/2010 rd). Observeras bör också att även en tillfällig ledare utför sitt uppdrag under tjänsteansvar.

I kongruens med bestämmelserna i den gällande räddningslagen utgår propositionen från att det i sista hand är en räddningsmyndighet som leder räddningsverksamheten. Med i praktiken förekommer det situationer där räddningsmyndigheten inte hinner till olycksplatsen samtidigt som avtalsbrandkåren. Förklaringen kan ligga i att avtalsbrandkåren och den jourhavande räddningsmyndigheten startar från olika platser. Om avtalsbrandkårens verksamhet på olycksplatsen kräver utövning av befogenheter som räddningsmyndigheten har, t.ex. att bryta upp dörren till en bostad innan räddningsmyndigheten hunnit fram, bör den tillfälliga ledaren

för räddningsverksamheten kunna utöva befogenheter enligt 36 § 2 mom. för nödvändiga insatser. Beroende på fallet kan den tillfälliga ledaren i förekommande fall också t.ex. ta radiotelefonkontakt med den räddningsmyndighet som är på väg för att överta ledningsansvaret. Utskottet vill ytterligare hänvisa till sitt ändringsförslag till 25 § 1 mom.

Utskottet föreslår att bestämmelserna om tillfällig ledning av räddningsverksamhet godkänns enligt propositionen.

Sotningstjänster

Sotningen föreslås i den nya räddningslagen bli ordnad på samma sätt som i 39 § i den gällande räddningslagen. Enligt lagförslaget beslutar det lokala räddningsväsendet hur sotningstjänsterna ska ordnas i dess område. Det lokala räddningsväsendet kan fortfarande producera sotningstjänsterna direkt som eget arbete (räddningsverkets eget arbete) och då står sotarna i anställningsförhållande till räddningsverket. Det kan också efter anbudsförfarande ge en enskild sotare eller ett enskilt företag i uppdrag att sköta sotningen. Då handlar det om s.k. distriktssotning.

Alternativ till sotning som ordnas av det lokala räddningsväsendet är enligt lagförslaget ett avtalsbaserat sotningssystem, där byggnadens ägare eller innehavare själv får avgöra vem som utför sotningen. Även för detta krävs beslut av det lokala räddningsväsendet.

Grundlagsutskottet konstaterade i sitt utlåtande om förslaget till lag om räddningsväsendet att sotningen, åtminstone i viss utsträckning, utgör normal näringsverksamhet. Utskottet nämnde ingenting om att sotningstjänstmodellen skulle vara problematisk med tanke på näringsfriheten (GrUU 31/1998 rd). Sotningsväsendet var upplagt enligt samma modell i lagen om räddningsväsendet som i förslaget till ny räddningslag.

Förslaget till ny räddningslag kringskär inte sotarnas frihet att bedriva sitt yrke. De facto har sotningstjänsterna i det flesta fall lagts upp enligt distriktssotarmodellen. Det sker genom att konkurrensutsatta sotningstjänsterna. Alla sotare som uppfyller behörighetsvillkoren i den föreslagna 63 § kan delta i anbudsförandet.

Ett förfarande likt den för sotning i 59 § används bl.a. för sophantering. Enligt 10 § i avfallslagen (1072/1993) ska kommunen antingen som egen verksamhet eller genom att anlita en sammanslutning eller en privat företagare ordna transport av avfall som uppkommit från bosättning samt av i fråga om beskaftenhet, sammansättning och mängd därmed jämförbart sådant annat avfall än problemavfall som uppkommit vid statens, kommuners och församlingars samt offentligrättsliga sammanslutningars och föreningars offentliga förvaltning och serviceverksamhet (kommunalt anordnad avfallstransport). Avfallstransport kan också ordnas i kommunen eller en del av den genom kommunens beslut och på villkor som den bestämmer närmare så att avfallsinnehavaren avtalar om transport med transportören (avfallstransport enligt avtal).

Skyldighet att inrätta skyddsrum

Inrikesministeriet fastställde den 20 november 2007 en strategi för skydd av befolkningen. Strategin utformades med hänsyn till utvecklingslinjerna i regeringsprogrammet, strategin för trygghet av samhällets vitala funktioner och den säkerhets- och försvarspolitiska redogörelsen. Enligt strategin för skydd av befolkningen kan det på lång sikt ske svårförutsägbara förändringar i hotbilderna och därför bör man fortsätta att inrätta skyddsrum i hela landet. Men den undre gränsen 600 kvadratmeter för skyldigheten att inrätta skyddsrum har visat sig vara tekniskt och ekonomiskt oändamålsenlig. I enlighet med strategin föreslår regeringen i lagförslaget att bestämmelserna om inrättande av skyddsrum ses över och att de våningsytor som skyldigheten att inrätta skyddsrum gäller utökas.

Vid föredragningen av räddningslagen kom statsrådets med följande gemensamma uttalande: "Statsrådet följer noggrant med effekterna av bestämmelserna om befolkningsskydd i räddningslagen. Statsrådet fäster särskild uppmärksamhet vid om bestämmelserna om byggande av skyddsrum har en oskälig inverkan på höjningen av bostadspriserna och hur ändringen av bestämmelserna inverkar på mängden byggda skyddsrum och kostnaderna för dem. Statsrådet anser

att man i samband med beredningen av följande säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse även ska utvärdera möjligheten att frångå bygandet av skyddsrum i relation till ändringarna i Finlands säkerhetspolitiska situation och behovet av befolkningsskydd."

Utskottet förutsätter att man i samband med nästa säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse inte bara bedömer vår säkerhetspolitiska situation utan också behovet av befolkningsskydd.

Förebyggande av olyckor

Med hänvisning till propositionen vill utskottet påminna om att förslaget till ny räddningslag ålägger var och en att i sin boende- och verksamhetsmiljö vara aktsam så att brandrisk eller risk för någon annan olycka samt skada undviks. Där föreskrivs det också att ägare eller innehavare av byggnader för egen del är skyldiga att 1) förebygga eldsvådor och uppkomsten av andra farliga situationer, 2) ha beredskap att skydda personer, egendom och miljön i farliga situationer, 3) ha beredskap att släcka eldsvådor och vidta andra räddningsåtgärder som de på egen hand förmår göra och 4) vidta åtgärder för att trygga utrymning vid eldsvådor och andra farliga situationer samt åtgärder för att underlätta räddningsverksamheten (14 §).

En räddningsplan för de egna beredskapsåtgärder som avses i 14 § ska göras upp för byggnader eller andra objekt som med avseende på utrymningssäkerheten eller räddningsverksamheten är mer krävande än normalt eller där människors säkerhet eller brandsäkerheten, miljön eller kulturegendom kan antas vara utsatt för stor risk eller skadorna till följd av en eventuell olycka kan antas vara allvarliga. I paragrafen anges närmare vad planen ska innehålla (15 §).

Den lokala räddningsmyndigheten kan bestämma att en plats som avses ovan ska utrustas med ändamålsenlig släckningsmateriel och annan utrustning som underlättar räddningsarbetet eller att en automatisk släckanläggning ska installeras eller att andra nödvändiga åtgärder för förebyggande av olyckor och skydd av människor och egendom vid olyckor ska vidtas på platsen. Utskottet hänvisar på denna punkt till det

som sägs i detaljmotiven till 82 §. Samtidigt vill utskottet poängtera att det gäller att tillgripa alla till buds stående åtgärder och metoder för att förebygga risker. Exempelvis när det gäller automatiska släcksystem bör det övervägas om skyldigheten att installera ett sådant med beaktande av alla omständigheter är nödvändig för att förebygga olyckor och skydda människor och egendom.

Den nya lagen föreskriver att räddningsverket ska göra upp en tillsynsplan för fullgörande av tillsynsuppgiften. Utskottet understryker att tillsynen måste bygga på riskbedömning, hålla hög kvalitet, utföras regelbundet och vara effektiv. De objekt där brandsyn ska förrättas kommer inte längre att anges i lagen eller i författningar som utfärdats med stöd av den, utan härnäst är det räddningsverket som i tillsynsplanen anger var brandsyn ska förrättas. Syftet med den nya regleringen är att bättre rikta in tillsynen utifrån riskerna i området och andra särskilda tillsynsbehov. Förutom brandsyn ska den lokala räddningsmyndigheten övervaka handlingar för att på så vis utgående från t.ex. räddningsplanen och andra handlingar över brand- och utrymningssäkerheten säkerställa att objektet uppfyller förpliktelseerna. Det är angeläget att tillsynen också sker i form av särskilda tillsynsprojekt och syn ute på fältet och i förekommande fall i samverkan med andra tillsynsmyndigheter.

Övrigt

Bestämmelserna om utbildning inom räddningsväsendet är i stort sett oförändrade. I förslaget till ny räddningslag har 8 kap. avsatts för dem. I det här sammanhanget vill utskottet understryka att staten måste se till att det finns tillräcklig tillgång till utbildad personal i hela landet. Avseende bör också fästas vid lokala krav på språkkunskaper. Läget i mindre kommuner uppges just nu vara trångt och det är inte lätt att få personal med yrkesexamen till mindre brandstationer.

I dagsläget utförs myndighetsuppgifterna gratis. Enligt den föreslagna 96 § kan räddningsverket ta ut en avgift för brandsyn eller annan tillsynsåtgärd enligt tillsynsplanen. Avgift kan ock-

så tas ut för ett uppdrag som orsakats av återkommande felaktig funktion hos en brandlarmanläggning som är ansluten till nödcentralen. Avgiftens syfte, att minska antalet falska brandlarm i fastigheter som inte vidtagit adekvata åtgärder för att eliminera falsklarmningen, är enligt utskottet angeläget.

Det lokala räddningsväsendet bestämmer avgifterna i en taxa som det godkänner. Lagförslaget föreskriver att avgifterna för prestationerna ska läggas fast så att de motsvarar högst räddningsväsendets totala kostnader för produktionen av prestationen. Utskottet inskräper att avgifterna måste bestämmas på samma grunder i hela landet. Som exempel kan tas avgifterna för sotning.

Detaljmotivering

1. Räddningslag

3 kap. Skyldigheter för verksamhetsidkare samt byggnaders ägare och innehavare

15 §. Räddningsplan. I 4 § i lagförslaget finns bestämmelser om var och ens aktsamhetsplikt i sin boende- och verksamhetsmiljö i syfte att undvika brandrisk, risk för någon annan olycka och skada och i 14 § om byggnadsägares, byggnadsinnehavares och verksamhetsidkares skyldigheten att ha egen beredskap.

I 15 § 1 mom. föreslås åter bestämmelser om skyldigheten i anslutning till beredskapen enligt 14 § att göra upp en räddningsplan för byggnader och andra objekt som med avseende på utrymningssäkerheten eller räddningsverksamheten är mer krävande än normalt eller där människors säkerhet eller brandsäkerheten, miljön eller kulturegendom kan antas vara utsatt för stor risk eller skadorna till följd av en eventuell olycka vara allvarliga. Bestämmelserna motsvarar i det stora hela skyldigheterna att upprätta räddningsplan enligt 9 § 3 mom. i den gällande räddningslagen.

Det föreslagna 1 mom. anger klarare än tidigare att det är byggnadsägarens skyldighet att göra upp en räddningsplan. Men om det är så att

flera verksamhetsidkare är verksamma i byggnaden, t.ex. i stora affärscentrum, ska byggnadens innehavare göra upp räddningsplanen i samarbete med verksamhetsidkarna.

Eftersom räddningsplaner ska tas fram för byggnader eller andra objekt, föreslår utskottet att ordalydelsen i 15 § 1 mom. preciseras så att det är innehavaren som ansvarar för att en räddningsplan görs upp för andra objekt.

19 §. Utredning om utrymningssäkerheten. Det föreslagna 18 § 1 mom. gäller utrymningssäkerheten i vårdinrättningar samt service- och stödboende. Verksamhetsidkaren ska enligt momentet genom utredningar och planer som gjorts på förhand och genom åtgärder som vidtagits på grundval av dem se till att de boende och vårdtagarna vid en eldsvåda eller någon annan farlig situation tryggt kan lämna lokalen antingen självständigt eller med hjälp.

Enligt det föreslagna 19 § 1 mom. ska en verksamhetsidkare som avses i 18 § göra en särskild utredning om utrymningssäkerheten som gäller hur sättet att använda byggnaden eller lokalerna och personernas begränsade, nedsatta eller avvikande funktionsförmåga beaktas i beredskapen för eldsvådor och andra farliga situationer och i utrymningsarrangemangen.

Under sakkunnigutfrågningen framfördes det att regeringen behandlar utrymningssäkerheten för ensidigt. Exempelvis beaktas det inte att kvalificerad personal utgör en faktor som minskar riskerna. Det är inte bara vad byggnaden används till och människors funktionsförmåga som inverkar på om utrymningssäkerheten är tillräcklig, utan också t.ex. antalet anställda och de anställdas beredskap. Även lösningar som påverkar den konstruktiva brandsäkerheten, bland annat utrymningsvägarna och utgångarna, har betydelse.

Därför föreslår förvaltningsutskottet att man i 19 § 1 mom. också nämner andra faktorer som påverkar utrymningssäkerheten bland det som ska beaktas i utredningen utöver sättet att använda byggnaden eller utrymmena på och personers begränsade, nedsatta eller avvikande funktionsförmåga.

4 kap. Räddningsväsendets organisation och ansvaret för räddningsväsendets uppgifter

23 §. Inrikesministeriets och regionförvaltningsverkets uppgifter. Enligt 2 § 2 mom. i den gällande räddningslagen sköter regionförvaltningsverket motsvarande uppgifter inom sitt verksamhetsområde som inrikesministeriet i hela landet.

Enligt det föreslagna 23 § 2 mom. ska regionförvaltningsverket övervaka räddningsväsendet och tillgången till och nivån på dess tjänster inom sitt verksamhetsområde. Regionförvaltningsverket ska dock inte längre ha någon sådan uppgift att leda räddningsväsendet som för närvarande. I övrigt motsvarar regionförvaltningsverkets föreslagna uppgifter enligt propositionsmotiven regionförvaltningsverkets nuvarande uppgifter enligt räddningslagen.

Utskottet föreslår en precisering av 23 § 2 mom. i enlighet med vad som framgår av motiveringen. Med andra ord ska regionförvaltningsverket liksom för närvarande rent generellt övervaka räddningsväsendet genom att exempelvis behandla förvaltningsklagan mot räddningsväsendet, utöver att det ska övervaka tillgången till och nivån på räddningsväsendets tjänster inom sitt område.

25 §. Räddningsverk samt avtalsbrandkårer och andra motsvarande sammanslutningar. Det lokala räddningsväsendet kan med stöd av 1 mom. avtala om skötseln av uppgifterna inom räddningsväsendet med en frivillig brandkår, anstaltsbrandkår, industribrandkår, militärbrandkår eller någon annan sammanslutning som är verksam i räddningsbranschen. Enligt momentet får emellertid avtalsbrandkårerna och andra sammanslutningar som avses i momentet inte ges uppgifter som är förenade med avsevärd utövning av offentlig makt.

Utskottet påpekar att avtal som avses i 25 § innebär överföring av offentliga förvaltningsuppgifter till andra än myndigheter enligt 124 § i grundlagen. Uppenbarligen är avsikten med sista meningen i den föreslagna paragrafen att uppfylla kravet i grundlagens 124 §, dvs. att uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt endast får ges till myndigheter. Utskottet

anser ändå att det inte är en lyckad lösning att enbart upprepa ett krav som finns i grundlagen och sedan låta räddningsväsendet bedöma vad som är betydande utövning av offentlig makt och som man därmed inte kan avtala om.

Därför föreslår utskottet att 25 § ska ändras så att det lokala räddningsväsendet i räddningsverksamhet enligt 32 § bara kan anlita avtalsbrandkårer eller andra branschaktiva sammanslutningar enligt överenskommelse med dem. Med en sådan struktur på regleringen ser man till att det är en myndighet som ansvarar för räddningsverksamheten, men att den i den operativa delen av verksamheten liksom nu kan anlita exempelvis en frivillig brandkår.

Det lokala räddningsväsendet, dvs. den kommun eller samkommun som sköter uppgifterna inom räddningsväsendet, kan i avtalet ange vilka uppgifter inom räddningsväsendet som en frivillig brandkår eller någon annan sammanslutning enligt bestämmelsen ska utföra. Enligt detaljmotiven kan avtalsförhandlingarna för det lokala räddningsväsendet i praktiken skötas av räddningsverket, om det lokala räddningsväsendets behöriga organ har gett verket den fullmakten.

Den lydelse som utskottet föreslår i 25 § medför att avtalsbrandkårer och andra i bestämmelsen avsedda sammanslutningar inte kommer att kunna ges uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt. Till dessa hör bland annat övervakningen av räddningsväsendet. De befogenheter som anförtrotts räddningsmyndigheten utövas likaså, med de undantag som nämns i 36 § 2 mom., alltid av tjänstemän anställda hos räddningsverket. När någon som hör till en avtalsbrandkår är tillfällig räddningsledare har också denne de nödvändiga befogenheter som hänför sig till den uppgiften, begränsade i enlighet med 36 § 2 mom. i lagförslaget.

27 §. Det lokala räddningsväsendets och räddningsverkets uppgifter. Enligt det föreslagna 3 mom. ska räddningsverket liksom nu också producera tjänster i fråga om första insatsen, prehospital akutsjukvård och sjuktransport, om detta har överenskommit med hälso- och sjuk-

vårdsmyndigheterna eller om det föreskrivs särskilt om uppgiften.

Den nya hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010) träder i kraft den 1 maj 2011, men dock så att prehospitalet akutsjukvård enligt 39 § ska ordnas senast från och med den 1 januari 2013. Enligt 1 mom. i den paragrafen är det samkommunen för ett sjukvårdsdistrikt som ska organisera den prehospitala akutsjukvården. Vården ska planeras och genomföras i samarbete med de verksamhetsställen inom hälso- och sjukvården som håller jour så att de tillsammans bildar en regionalt sett funktionell helhet. Enligt lagens 39 § 2 mom. kan samkommunen organisera den prehospitala akutsjukvården inom hela sitt område eller en del av det genom att sköta verksamheten själv, genom att ordna vården i samarbete med räddningsväsendet i området eller med en annan samkommun för ett sjukvårdsdistrikt eller genom att anskaffa servicen från någon annan serviceproducent.

Utskottet föreslår en hänvisning till 39 § 2 mom. i den nya hälso- och sjukvårdslagen. Det rör sig om en informativ bestämmelse som innebär att räddningsverken under övergångstiden fram till den 1 januari 2013 kan producera tjänster i fråga om första insatsen, prehospitalet akutsjukvård och sjuktransport enligt tidigare begrepp, tidigare lagstiftning och tidigare avtal, i enlighet med vad de berörda hälso- och sjukvårdsmyndigheterna och räddningsverken kommit överens om.

I 27 § 3 mom. 4 punkten i lagförslaget föreslås det att räddningsverket ska ha till uppgift att enligt vad det lokala räddningsväsendet beslutar även sörja för andra uppgifter som är förenliga med dess ansvarsområde, om detta inte medför uppenbar olägenhet med tanke på de uppgifter som föreskrivs i räddningslagen.

Utskottet påpekar att det med tanke på principen om lagbunden förvaltning i grundlagens 2 § 3 mom. inte är helt problemfritt med en möjlighet att genom förvaltningsbeslut utvidga myndighetsuppgifter med flexibel avgränsning. Därför föreslår utskottet att 27 § 3 mom. 4 punkten ska utgå ur lagförslaget. Räddningsverkets uppgifter räknas upp uttömmande i 27 § och det be-

hövs inte heller annars någon allmän bestämmelse av det föreslagna slaget.

5 kap. Räddningsverksamhet och vissa anslutande uppgifter

33 §. *Larmanvisningar.* Räddningsverket ska enligt 1 mom. tillsammans med de handräddningsmyndigheter som deltar i räddningsverksamheten och nödcentralen göra upp anvisningar om tillkallande av resurser som behövs för räddningsverksamheten.

Enligt 14 § i den nya lagen om nödcentralsverksamhet (692/2010) ska de myndigheter som deltar i nödcentralsverksamheten ge Nödcentralsverket till sina verksamhetsområden knutna anvisningar och planer för behandling och förmedling av uppdrag och för andra meddelanden och uppdrag. Innan landsomfattande planer och anvisningar börjar användas ska de behandlas och samordnas i Nödcentralsverkets landsomfattande samarbetsgrupp.

Larmanvisningarna och rutinerna bör vara enhetliga. Därför bör larmanvisningarna samordnas i samarbete med Nödcentralsverket och inte med nödcentralen. Utskottet föreslår således en ändring i 33 § 1 mom.

Dessutom pekar utskottet i fråga om larmanvisningarna för räddningsväsendet på att de behöver samordnas nationellt och på att det behövs enhetliga rutiner. Därför föreslår utskottet ett nytt 3 mom. med följande lydelse: "*Räddningsverken ska sinsemellan och tillsammans med Nödcentralsverket samordna larmanvisningarna nationellt*".

36 §. *Räddningsledarens befogenheter.* Bestämmelser om räddningsledarens befogenheter finns i 45 § i den gällande räddningslagen. Befogenheterna förblir oförändrade i den föreslagna lagen. Regeringen föreslår emellertid mera exakt avgränsade och noggrannare bestämmelser om utövandet av befogenheterna. Det föreslagna 36 § 1 mom. innehåller bestämmelser om räddningsledarens befogenheter, som är mer omfattande än befogenheterna enligt 36 § 2 mom. för en person som tillfälligt leder räddningsverksamheten.

I det föreslagna 34 § sägs det å sin sida att räddningsverksamheten leds av en räddningsmyndighet. Räddningsverksamheten kan dock tillfälligt ledas t.ex. av någon som hör till en avtalsbrandkår. Också en tillfällig räddningsledare utför denna uppgift under tjänsteansvar.

6 kap. Samarbete i räddningsväsendets uppgifter

46 §. Samarbete inom räddningsverksamheten. I det föreslagna 2 mom. ingår en informativ bestämmelse om de myndigheter som är viktigast med tanke på en effektiv räddningsverksamhet och deras huvudsakliga ansvarsområden i samband med räddningsverksamheten, vilka grundar sig på lagstiftningen om det berörda förvaltningsområdet. Syftet är att särskilt framhäva de i bestämmelsen uppräknade myndigheternas skyldighet att samarbeta med räddningsmyndigheterna kring beredskapen för räddningsverksamhet och i själva räddningsverksamheten.

I momentet gäller 5 punkten social- och hälsovårdsmyndigheter och inrättningarna inom det förvaltningsområdet. Dessa svarar i enlighet med den arbetsfördelning som fastställts i bestämmelserna om dem bland annat för medicinsk räddningsverksamhet, sjuktransport, prehospital akutsjukvård och första insatsen. Utskottet föreslår att dessa begrepp ersätts med begreppet prehospital akutsjukvård i enlighet med begreppsapparaten i den nya hälso- och sjukvårdslagen (39 §).

7 kap. Frivilligarbete inom räddningsväsendet

51 §. Frivilligarbete. Enligt 51 § 1 mom. i lagförslaget kan frivilliga organisationer och personer anlitas för att bistå i de uppgifter som räddningsväsendet har, dock inte i uppgifter som innebär avsevärd utövning av offentlig makt.

Utskottet föreslår att momentet ska preciseras så att frivilliga organisationer och personer kan anlitas för att bistå räddningsväsendet i utbildnings-, rådgivnings- och upplysningsuppgifter och räddningsverksamhet. Dessutom föreslår utskottet en avgränsning enligt vilken sådana organisationer och personer inte har rätt att utöva myndighets-, gransknings- respektive till-

synsbefogenheter. Bestämmelser om rätt för den som hör till en avtalsbrandkår att tillfälligt leda räddningsverksamheten tills den behöriga räddningsmyndigheten tar över l finns i 34 § 1 mom.

Utskottet föreslår följande lydelse på 51 § 1 mom.: "Frivilliga organisationer och personer kan anlitas för att bistå *räddningsväsendet i utbildnings-, rådgivnings- och upplysningsuppgifter och räddningsverksamhet*, dock inte uppgifter som innebär avsevärd utövning av offentlig makt, *så som att utöva myndighetsbefogenheter eller utföra inspektioner eller tillsyn*".

8 kap. Utbildning och behörighetsvillkor inom räddningsväsendet

55 §. Statens ansvar för utbildningen. Enligt det föreslagna 2 mom. kan inrikesministeriet också godkänna någon annan läroanstalt än Räddningsinstitutet att ge yrkesinriktad grundutbildning inom räddningsbranschen. Detta motsvarar i sak den gällande räddningslagen. Utskottet föreslår en ändring i momentet som innebär att de läroanstalter som utöver Räddningsinstitutet får godkännas att ge sådan grundutbildning ska ha ett offentligt samfund som huvudman.

Den enda läroanstalt som för närvarande omfattas av bestämmelsen är Räddningsskolan i Helsingfors, som funnits sedan 1972. Den är av stor betydelse när det gäller att tillgodose det regionala behovet av grundutbildningen. Det är inte meningen att utvidga utbudet av yrkesinriktad grundutbildning inom räddningsbranschen med den föreslagna lagen.

9 kap. Sotningstjänster

61 §. Underrättelse om fel. Enligt lagförslaget är sotaren skyldig att skriftligen underrätta den som representerar sotningsobjektet och räddningsverket om observerade fel eller brister i eldstäder och rökkanaler som kan medföra brandrisk. Detta motsvarar 41 § i den gällande lagen.

Utskottet föreslår att 61 § också ska innehålla en motsvarande underrättelseskyldighet när sotaren konstaterar sådana fel och brister i stegar, delar av tillträdesvägar på tak eller säkerhetsut-

rustning på tak som kan äventyra sotarens arbetarskydd. Exempelvis förhindrar brister i stegar som äventyrar arbetarskyddet sotaren från att utföra sitt arbete, vilket leder till att fastigheten försummar sin skyldighet enligt 13 § att sörja för att sotningen blir utförd. Därför är det motiverat att sotaren också underrättar både den som representerar sotningsobjektet och räddningsverket om sådana brister.

11 kap. Skyddsrum

75 §. Beviljande av lättnader. Bestämmelser om beviljande av lättnader som gäller skyddsrum ingår i 66 § i den gällande räddningslagen. Enligt den kan regionförvaltningsverket av synnerligen vägande skäl i enskilda fall bevilja befrielse från den lagstadgade skyldigheten att inrätta skyddsrum.

Sådana lättnader som avses i den föreslagna 75 § är att regionförvaltningsverket enligt 1 mom. beviljar permanent eller tidsbegränsad befrielse från skyldigheten att inrätta skyddsrum och att byggnadstillsynsmyndigheten enligt 2 mom. medger undantag från de tekniska kraven på skyddsrum eller från kravet på skyddsrumets storlek och läge. Dessutom bemyndigas inrikesministeriet i 3 mom. att bevilja befrielse från skyldigheten att inrätta skyddsrum på ett visst område, om det bedöms att det på området sedan tidigare finns tillräckligt med skyddsplatser eller om befolkningsskyddet har tryggats på något annat sätt. Det är kommuner som får ansöka om sådan befrielse.

Enligt 1 mom. kan regionförvaltningsverket bevilja befrielse från den lagstadgade skyldigheten att inrätta skyddsrum, om inrättandet medför betydligt högre byggkostnader än normalt i förhållande till byggkostnaderna för den aktuella byggnaden eller om det finns andra vägande skäl att bevilja befrielse.

Utskottet konstaterar utifrån inkommen utredning att befrielsen från skyldigheten i praktiken i de flesta fall beror på betydligt högre byggkostnader än normalt. Enligt propositionsmotiven kan man som betydligt högre byggkostnader än normalt betrakta att kostnaderna för skydds-

rummet är mer än 4 % av de totala byggkostnaderna.

En annan orsak till befrielse från skyldigheten att inrätta skyddsrum har varit att det inte går att genomföra utan stora tekniska svårigheter. Detta har ansetts motiverat i fråga om vissa särskilda objekt, såsom flytande bostäder och husbåtar. Utskottet föreslår att regionförvaltningsverkets rätt att pröva saken ska inskränkas genom att uttrycket "andra vägande skäl" stryks. I stället föreslår utskottet att man i 75 § 1 mom. anger bara de faktiska orsaker som befrielse hittills beviljats för. Detta innebär att frasen "av andra särskilda skäl" ersätts med "det stöter på stora tekniska svårigheter att inrätta skyddsrummet".

12 kap. Räddningsväsendets tillsynsuppgifter

82 §. Särskilda säkerhetskrav. Bestämmelser om särskilda säkerhetskrav ingår i 30 § i den gällande räddningslagen. Den föreslagna 82 § motsvarar i huvuddrag den gällande lagstiftningen. Syftet är att ge den lokala räddningsmyndigheten möjlighet att ålägga ägare, innehavare och verksamhetsidkare att förebygga och avvärja de risker som deras verksamhet medför, när verksamheten eller förhållandena medför större risk än vanligt för människors säkerhet eller brandsäkerheten eller för miljön. I fråga om ett enskilt objekt kan ett föreläggande ges t.ex. om det inte är ändamålsenligt att trygga objektet på andra sätt, exempelvis genom att utöka räddningsväsendets servicenivå.

Det framgår av det föreslagna 82 § 1 mom. att den lokala räddningsmyndigheten av särskilda skäl kan bestämma att en plats ska utrustas med ändamålsenlig släckningsmateriel och annan utrustning som underlättar räddningsarbetet eller att en automatisk släckanläggning ska installeras eller att andra nödvändiga åtgärder för förebyggande av olyckor och skydd av människor och egendom vid olyckor ska vidtas på platsen. Det rör sig då om en plats där verksamheten eller förhållandena medför större risk än vanligt för människors säkerhet eller brandsäkerheten eller för miljön. Utskottet noterar att det av 1 mom. inte framgår vem som ska vidta de åtgär-

der som avses. Dessutom anser utskottet att villkoret "av särskilda skäl bestämma" bör avse att räddningsmyndigheten anser det vara nödvändigt.

Således föreslår utskottet att 82 § 1 mom. ska ha följande lydelse: "*Om verksamheten eller förhållandena på en plats medför större risk än normalt för människors säkerhet, brandsäkerheten eller miljön kan den lokala räddningsmyndigheten om det är nödvändigt ålägga verksamhetsidkaren att till platsen skaffa ändamålsenlig släckningsmateriel och annan utrustning som underlättar räddningsarbetet eller installera en automatisk släckanläggning eller vidta andra nödvändiga åtgärder för förebyggande av olyckor och skydd av människor och egendom vid olyckor*".

Jämfört med den nuvarande regleringen specificerar 82 § uttryckligen möjligheten att ålägga ett enskilt objekt att installera automatisk släckanläggning. Enligt propositionsmotiven motsvarar lagförslaget tillämpningspraxis i fråga om 30 § i den gällande räddningslagen, med stöd av vilken man i särskilda fall har kunnat ålägga t.ex. vårdinrättningar att installera automatiska släckanläggningar. Ett föreläggande att installera en automatisk släckanläggning kan i den lydelse som utskottet föreslår på 82 § 1 mom. komma i fråga först när en tillräcklig säkerhet inte uppnåtts genom tillgängliga konstruktionsmässiga eller tekniska åtgärder eller andra nödvändiga åtgärder. Det är fråga om lägen där räddningsmyndigheten kan förelägga någon att till exempel installera en automatisk släckanläggning, om detta ska anses nödvändigt för att förebygga olyckor och skydda människor och egendom vid olyckor. Nödvändighetsvillkoret måste bedömas utifrån allmänt accepterade objektiva kriterier, och det går också att överklaga ett förpliktande beslut på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

Det föreslagna 82 § 2 mom. innehåller en ny bestämmelse om att den lokala räddningsmyndigheten ska höra kommunens byggnadstillsynsmyndighet enligt 124 § i markanvändnings- och bygglagen (132/1999) i samband med beredningen av ett föreläggande enligt paragrafen om

de särskilda säkerhetskraven för ett objekt, i det fall att uppfyllandet av säkerhetskraven förutsätter bygglov eller åtgärdstillstånd.

Det föreslagna 21 § innehåller särskilda bestämmelser om den lokala räddningsmyndighetens rätt att ställa särskilda säkerhetskrav i samband med ett föreläggande om utrymningssäkerhet i vårdinrättningar och service- och stödboende.

13 kap. Tystnadsplikt, rätt att få uppgifter och personregister

89 §. *Rätt att få uppgifter för räddningsverksamhet och tillsynsuppgifter.* Lagen om Säkerhets- och kemikalieverket (1261/2010) trädde i kraft den 1 januari 2011, och då bytte också Säkerhetsteknikcentralen namn till Säkerhets- och kemikalieverket. Utskottet föreslår således att 89 § 1 mom. 3 punkten ändras i enlighet med detta.

91 §. *Åtgärdsregister.* Utskottet föreslår en justering i 5 mom., eftersom Säkerhetsteknikcentralen numera heter Säkerhets- och kemikalieverket.

92 §. *Register över beredskapsuppgifter.* Utskottet föreslår en teknisk justering i 4 mom. till följd av lagen om nödcentralsverksamhet.

15 kap. Ändringssökande, tvångsmedel och straff

104 §. *Ändringssökande.* Vissa beslut som en räddningsmyndighet, ett räddningsverk eller en lokal räddningsmyndighet fattar får överklagas i enlighet med förvaltningsprocesslagen (586/1996). Regeringen nämner särskilt de bestämmelser enligt vilka dessa beslut ska fattas. I övrigt är det möjligt att överklaga kommunala räddningsmyndigheters och räddningverks eller det lokala räddningsväsendets beslut genom kommunalbesvär enligt kommunallagen (365/1995). I fråga om beslut som statliga myndigheter fattar med stöd av lagen gäller däremot allmän rätt att överklaga i enlighet med förvaltningsprocesslagen.

Utskottet anser att förfarandet för ändringssökande bör vara enhetligt och klart och föreslår

därför att 104 § 1 mom. omformuleras så att bestämmelsen om ändringssökande blir mer generell, dvs. att förvaltningsbeslut som fattas med stöd av lagen får överklagas så som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen. Annars kan det hända att det inte går att överklaga vissa beslut som enligt 21 § i grundlagen måste kunna överklagas.

106 §. Straff. Utskottet föreslår med referens till legalitetsprincipen att till 3 mom. fogas en hänvisning till 44 kap. 12 § i strafflagen som bl.a. kriminaliserar ovarsam hantering av eld.

Dessutom föreslår utskottet ett nytt 4 mom. med ett allmänt omnämnande av att det föreskrivs särskilt om parkeringsbot som påföljd för parkering på räddningsväg (LaUB 42/2010 rd — RP 233/2010 rd).

16 kap. Särskilda bestämmelser

111 §. Räddningsväsendets uniformer och beteckningar på räddningsväsendets skyddsdräkter. Avtalsbrandkårernas och andra frivilliga brandkårers personal har i den gällande förordningen getts rätt att med vissa begränsningar bära uniform som brandkårsdräkt.

Motsvarande rätt finns inskriven i det föreslagna 3 mom. Närmare bestämmelser om användningen av uniform som brandkårsdräkt utfärdas genom förordning av inrikesministeriet så att den brandkårsdräkt som bärs av frivillig personal kan särskiljas från räddningsväsendets uniform. Uniformen utvisar i princip vissa myndighetsbefogenheter, och därför ska räddningsväsendets uniform och frivilligpersonalens brandkårsdräkt kunna särskiljas tillräckligt klart.

Utskottet föreslår ett tillägg till 111 § 3 mom. Enligt det ska personal tillhörande föreningar som bedriver utbildning, rådgivning och information i räddningsbranschen ha rätt att använda räddningsväsendets uniform som brandkårsdräkt, om inrikesministeriet bestämmer så.

Utskottet slår fast att bland annat Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland och de regionala organisationerna inom räddningsbranschen har hand om utbildning, information och rådgivning i fråga om räddningsbranschen i enlighet med sina stadgar. En del av utbildningen

gäller också de frivilliga brandkårerna, och därför är det särskilt i dessa sammanhang motiverat och naturligt att använda brandkårsdräkt. Det är motiverat att beslut om rätten att använda föreningarnas uniform fattas särskilt i varje enskilt fall; då går det med invägande av föreningens verksamhet att bedöma behovet att använda uniform och varför uniform ska användas. Bestämmelser om räddningsväsendets uniform finns både i förordning och mer detaljerat i inrikesministeriets publikation 35/2007.

112 §. Ikraftträdandebestämmelse. Det framgår av 3 mom. 8 punkten att ett avtal med en frivillig brandkår, en anstaltsbrandkår och en fabriksbrandkår som ingåtts med stöd av 5 § i den gällande räddningslagen, som nu ska upphävas, förblir i kraft på det sätt som bestäms i avtalet i fråga och motsvarar ett avtal enligt 25 § i den nya räddningslagen. Utskottet föreslår tillägg av militärbrandkårer till 8 punkten, eftersom vissa sådana brandkårer har gällande brandkårsavtal med ett räddningsverk.

Enligt 3 mom. 21 punkten ska en övervakningsplan enligt 79 § i den nya räddningslagen första gången göras upp och delges regionförvaltningsverket inom ett år från lagens ikraftträdande. Utskottet föreslår här en ändring som innebär att bestämmelserna i 7 kap. om brandsyn i den gällande räddningslagen, som nu ska upphävas, iakttas i tillsynsverksamheten tills räddningsverket har fastställt övervakningsplanen.

2. Lag om ändring av 23 § i sjöräddningslagen

Regeringen föreslår att lagen kompletteras med en bestämmelse om ersättning för olycksfall till sådana som inlett sjöräddningsverksamhet på eget initiativ; motsvarande bestämmelse finns i lagen om skadestånd för olycksfall vid räddning av människoliv (158/1935) som upphävs genom den nya räddningslagen.

Motionerna

Eftersom utskottet beslutat godkänna lagförslag 1 utifrån propositionen, föreslår utskottet att mo-

tion LM 38/2009 rd, LM 113/2010 rd och AM 35/2007 rd förkastas.

I fråga om motion LM 136/2008 rd konstaterar utskottet att den påverkat beredningen av propositionen och att det som föreslås i lagmotionen beaktats i förslaget till räddningslag. Lagmotionens förslag ingår i de föreslagna 102 och 103 § och gäller ersättning för skador till sådana som vidtagit räddningsåtgärder på eget initiativ. I den föreslagna 102 § finns bestämmelser om ersättning till den som vidtagit räddningsåtgärder på eget initiativ för personliga kläder, utrustning och arbetsredskap som förstörts eller förkommit. I den föreslagna 103 § föreskrivs om ersättning för olycksfall till en person som har vidtagit räddningsåtgärder på eget initiativ. Enligt den gällande lagen betalas ingen ersättning för

skador av detta slag. Utskottet föreslår att lagmotionen godkänns.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslag 2 utan ändringar,

godkänner lagförslag 1 enligt propositionen och LM 136/2008 rd med ändringar (Utskottets ändringsförslag),

förkastar lagmotion LM 38/2009 rd och LM 113/2010 rd och

förkastar åtgärdsmotion AM 35/2007 rd.

Utskottets ändringsförslag

1.

Räddningslag

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.
Allmänna bestämmelser
1 och 2 § (Som i RP)
2 kap.
Allmänna skyldigheter
3—8 § (Som i RP)

3 kap.
Skyldigheter för verksamhetsidkare samt byggnaders ägare och innehavare
9—14 § (Som i RP)
15 §
<i>Räddningsplan</i>

En räddningsplan för de åtgärder som avses i 14 § ska göras upp för byggnader eller andra objekt som med avseende på utrymningssäkerheten eller räddningsverksamheten är mera krävande än normalt eller där människors säkerhet eller brandsäkerheten, miljön eller kulturegendom kan antas vara utsatt för stor risk eller skadorna

till följd av en eventuell olycka kan antas vara allvarliga. Byggnadens *eller objektets* innehavare ansvarar för att en räddningsplan görs upp. Om flera verksamhetsidkare är verksamma i byggnaden ska byggnadens innehavare göra upp räddningsplanen i samarbete med verksamhetsidkarna. Byggnadens innehavare ska dock alltid göra upp räddningsplanen för byggnaden i samarbete med en vårdinrättning som avses i 18 § och med verksamhetsidkare som tillhandahåller service- och stödboende.

(2 och 3 mom. som i RP)

16—18 §
(Som i RP)

19 §

Utredning om utrymningssäkerheten

En verksamhetsidkare som avses i 18 § ska göra en utredning om hur sättet att använda byggnaden eller utrymmena och personernas begränsade, nedsatta eller avvikande funktionsförmåga och andra faktorer som påverkar utrymningssäkerheten beaktas i beredskapen för eldsvådor och andra farliga situationer och i utrymningsarrangemangen (*utredning om utrymningssäkerheten*). En säkerhetsutredning som utarbetats för objektet i samband med bygglovet motsvarar utredningen om utrymningssäkerheten.

(2—4 mom. som i RP)

20—22 §
(Som i RP)

4 kap.

Räddningsväsendets organisation och ansvaret för räddningsväsendets uppgifter

23 §

Inrikesministeriets och regionförvaltningsverkets uppgifter

(1 mom. som i RP)

Regionförvaltningsverket ska övervaka *räddningsväsendet* samt tillgången till räddningsväsendets tjänster och nivån på dem inom sitt verksamhetsområde. Regionförvaltningsverket ska dessutom stödja inrikesministeriet i de uppgifter som föreskrivs i 1 mom. samt sköta även andra uppgifter som i denna lag åläggs regionförvaltningsverket.

(3 mom. som i RP)

24 §
(Som i RP)

25 §

Räddningsverk samt avtalsbrandkårer och andra motsvarande sammanslutningar

Det lokala räddningsväsendet ska ha ett räddningsverk för skötseln av uppgifterna inom räddningsväsendet. Det lokala räddningsväsendet kan i *räddningsverksamhet enligt 32 § anlita* en frivillig brandkår, anstaltsbrandkår, industribrandkår, militärbrandkår (*avtalsbrandkårer*) eller någon annan sammanslutning som är verksam i räddningsbranschen *enligt överenskommelse med dem. (Utesl.)*

26 §
(Som i RP)

27 §

Det lokala räddningsväsendets och räddningsverkets uppgifter

(1 och 2 mom. som i RP)

Utöver det som föreskrivs i 2 mom. ska räddningsverket

1) i *förekommande fall handha uppgifter i anknytning till den prehospitala akutsjukvården, om det lokala räddningsväsendet och samkommunen för sjukvårdsdistriktet i enlighet med 39 § 2 mom. i hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010) kommit överens om att ordna denna vård tillsammans,*

(2 och 3 punkten som i RP)

(4 punkten *utesl.*)

(4 mom. som i RP)

28—31 §
(Som i RP)

5 kap.

Räddningsverksamhet och vissa anslutande uppgifter

32 §
(Som i RP)

33 §

Larmanvisningar

Räddningsverket ska tillsammans med de myndigheter som deltar i räddningsverksamheten och som ger handräckning samt *Nödcentralsverket* göra upp anvisningar om tillkallande av resurser som behövs för räddningsverksamheten. I larmanvisningarna ska det också beaktas räddningsverkens samarbete enligt 44 § och bistånd enligt 45 §.

(2 mom. som i RP)

Räddningsverken ska sinsemellan och tillsammans med Nödcentralsverket samordna larmanvisningarna nationellt. (Nytt 3 mom.)

34—41 §
(Som i RP)

6 kap.

Samarbete i räddningsväsendets uppgifter

42—45 §
(Som i RP)

46 §

Samarbete inom räddningsverksamheten

(1 mom. som i RP)

I det syfte som föreskrivs i 1 mom. ska (1—4 punkten som i RP)

5) social- och hälsovårdsmyndigheterna och inrättningarna inom förvaltningsområdet *ordna prehospital akutsjukvård (utesl.) och svara för psykosocialt stöd samt* underhåll och inkvartering av dem som råkat i nöd på grund av en olycka i enlighet med den arbetsfördelning som fastställts i bestämmelserna om dem,

(6—12 punkten som i RP)
(3 mom. som i RP)

47—50 §
(Som i RP)

7 kap.

Frivilligarbete inom räddningsväsendet

51 §

Frivilligarbete

Frivilliga organisationer och personer kan anlitas för att bistå *räddningsväsendet i utbildnings-, rådgivnings- och upplysningsuppgifter och räddningsverksamhet*, dock inte i uppgifter som innebär avsevärd utövning av offentlig makt, *så som att utöva myndighetsbefogenheter eller utföra inspektioner eller tillsyn.*

(2 mom. som i RP)

52—54 §
(Som i RP)

8 kap.

Utbildning och behörighetsvillkor inom räddningsväsendet

55 §

Statens ansvar för utbildningen

(1 mom. som i RP)

Inrikesministeriet kan också godkänna någon annan läroanstalt *med ett offentligt samfund som huvudman* än Räddningsinstitutet att ge yrkesinriktad grundutbildning inom räddningsbranschen.

(3 och 4 mom. som i RP)

56—58 §
(Som i RP)

9 kap.

Sotningstjänster59 och 60 §
(Som i RP)

61 §

Underrättelse om fel

Konstaterar sotaren sådana fel eller brister i eldstäder och rökkanaler som kan medföra brandrisk, ska sotaren skriftligen underrätta den som representerar sotningsobjektet och räddningsverket om saken. *Också när sotaren konstaterar att stegar, delar av tillträdesvägar på tak eller säkerhetsutrustning på tak är i sådant skick att sotningen inte kan utföras säkert, ska han eller hon skriftligt underrätta den som representerar sotningsobjektet och räddningsverket om saken.*

62 och 63 §
(Som i RP)

10 kap.

Befolkningsskyddsberedskap och befolkningsskyddsutbildning64—70 §
(Som i RP)

11 kap.

Skyddsrum71—74 §
(Som i RP)

75 §

Beviljande av lättnader

Regionförvaltningsverket kan efter att ha hört det behöriga räddningsverket och kommunens byggnadstillsynsmyndighet i enskilda fall helt och hållet eller för viss tid bevilja befrielse från den lagstadgade skyldigheten att inrätta skyddsrum, om inrättandet av skyddsrum medför betydligt högre byggnadskostnader än normalt i förhållande till byggnadskostnaderna för den aktuella byggnaden eller om *det stöter på stora tekniska svårigheter att inrätta skyddsrummet.*

(2 och 3 mom. som i RP)

76 och 77 §
(Som i RP)

12 kap.

Räddningsväsendets tillsynsuppgifter78—81 §
(Som i RP)

82 §

Särskilda säkerhetskrav

Om verksamheten eller förhållandena på en plats medför större risk än normalt för människors säkerhet, brandsäkerheten eller miljön, kan den lokala räddningsmyndigheten om det är nödvändigt ålägga verksamhetsidkaren att till platsen skaffa ändamålsenlig släckningsmateriel och annan utrustning som underlättar räddningsarbetet eller installera en automatisk släckanläggning (utesl.) eller vidta andra nödvändiga åtgärder för förebyggande av olyckor och skydd av människor och egendom vid olyckor (utesl.).

(2 mom. som i RP)

83—85 §
(Som i RP)

13 kap.

Tystnadsplikt, rätt att få uppgifter och personregister

86—88 §
(Som i RP)

89 §

Rätt att få uppgifter för räddningsverksamhet och tillsynsuppgifter

Utan hinder av sekretessbestämmelserna har räddningsmyndigheten för att kunna utföra de uppgifter som ålagts den i denna lag rätt att avgiftsfritt få de uppgifter som behövs för att planera och fullgöra räddningsverksamheten samt för att sköta de tillsynsuppgifter som ålagts räddningsväsendet. I detta syfte har räddningsmyndigheten rätt att få information om

(1 och 2 punkten som i RP)

3) tillsynsobjekt ur *Säkerhets- och kemikalieverkets* register över tillsynsobjekt,

(4—8 punkten som i RP)

(2—4 mom. som i RP)

90 §
(Som i RP)

91 §

Åtgärdsregister

(1—4 mom. som i RP)

Uppgifterna i registret får utan hinder av sekretessbestämmelserna utlämnas till

1) *Nödcentralsverket*, en räddningsmyndighet, *Säkerhets- och kemikalieverket* och till medlemmar och sakkunniga i en undersökningskommission enligt 107 § för räddningsverksamhet eller tillsyn,

(2—4 punkten som i RP)

(6 och 7 mom. som i RP)

92 §

Register över beredskapsuppgifter

(1—3 mom. som i RP)

Uppgifterna i registren får utan hinder av sekretessbestämmelserna utlämnas för räddningsverksamhet och planering av den till räddningsverket, räddningsmyndigheterna och *Nödcentralsverket* samt de myndigheter som upprätthåller beredskapsregister. Uppgifterna får också utlämnas genom teknisk anslutning eller annars i elektronisk form.

(5 mom. som i RP)

93 och 94 §
(Som i RP)

14 kap.

Finansiering av räddningsväsendet samt avgifter, arvoden och ersättningar

95—103 §
(Som i RP)

15 kap.

Ändringssökande, tvångsmedel och straff

104 §

Ändringssökande

Förvaltningsbeslut som har fattats med stöd av denna lag överklagas så som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

(2 och 3 mom. som i RP)

105 §
(Som i RP)

106 §

Straff

(1 och 2 mom som i RP)

Bestämmelser om straff för försummelse av räddningsåtgärd finns i 21 kap. 15 § i strafflagen och bestämmelser om straff för ovarsam hantering av eld i 44 kap. 12 § i strafflagen.

Om parkeringsbot som påföljd för parkering på räddningsväg föreskrivs särskilt (Nytt 4 mom.).

16 kap.

Särskilda bestämmelser

107—110 §
(Som i RP)

111 §

Räddningsväsendets uniformer och beteckningar på räddningsväsendets skyddsdräkter

(1 och 2 mom. som i RP)

Den som hör till en avtalsbrandkårs eller någon annan frivillig brandkårs, anstaltsbrandkårs, fabriksbrandkårs och militärbrandkårs personal har rätt att använda räddningsväsendets uniform enligt 1 mom. som brandkårsdräkt. *Personal tillhörande föreningar som bedriver utbildning, rådgivning och information i räddningsbranschen har rätt att använda räddnings-*

väsendets uniform som brandkårsdräkt, om inrikesministeriet bestämmer så.

(4 och 5 mom. som i RP)

112 §

Ikraftträdandebestämmelse

(1 och 2 mom. som i RP)

När denna lag träder i kraft iakttas dessutom följande:

(1—7 punkten som i RP)

8) ett avtal med en frivillig brandkår, en anstaltsbrandkår, *en militärbrandkår* och en fabriksbrandkår som ingåtts med stöd av 5 § i den upphävda räddningslagen förblir i kraft på det sätt som bestäms i avtalet i fråga när denna lag träder i kraft och motsvarar ett avtal enligt 25 § i denna lag,

(9—20 punkten som i RP)

21) en övervakningsplan enligt 79 § i denna lag ska första gången göras upp och delges regionförvaltningsverket inom ett år från lagens ikraftträdande, *och tills räddningsverket har fastställt övervakningsplanen ska bestämmelserna om brandsyn i 7 kap. i den tidigare räddningslagen iakttas i tillsynsverksamheten,*

(22—26 punkten som i RP)

(4 mom. som i RP)

Helsingfors den 9 mars 2011

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Antti Rantakangas /cent
vordf. Tapani Mäkinen /saml
medl. Marko Asell /sd
Thomas Blomqvist /sv
Maarit Feldt-Ranta /sd
Juha Hakola /saml

Heli Järvinen /gröna
Oiva Kaltiokumpu /cent
Elsi Katainen /cent
Outi Mäkelä /saml
Petri Pihlajaniemi /saml
Unto Valpas /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Ossi Lantto.